

Forrás: <http://www.folyoirat.tortenelemtanitas.hu/2013/12/eszterag-ildiko-a-mi-tortenetunk-04-03-14/>

Eszterág Ildikó

A mi történetünk

A Műszaki Kiadó új középiskolás történelemtankönyve

Adatok

A tankönyv az eredeti mű (*Dupcsik Csaba – Repárszky Ildikó: Élő történelem I. A 9. évfolyam számára. Alkotószerkesztője: Eszterág Ildikó, raktári száma: MK-4341-1-K*) átdolgozása új tipográfiával, a szerzőkkel együttműködve, az új művet a régi Száray Miklós történelemtankönyv-családba illesztve, az eredeti műben szereplő ábrák, illusztrációk részbeni felhasználásával. Az átdolgozott munka alkotószerkesztője: Eszterág Ildikó. Az új tankönyv raktári száma: *MK-0915102-K*.

A tankönyv koncepciójáról – tanároknak

A történelem sok és sokféle történet szövevénye. Ezek együttesében adatok és tények keverednek személyes élményekkel, melyekből a történészek szűrik ki a tudomány szabályai szerint azt, amit egy közösség szempontjából érvényesnek gondolnak. Ezért a történelem nem statikusan lezárt egész, hanem a változásoknak folytonosan kitett, adott időpontban rögzített értelmezés. Ettől válik lehetővé, hogy a tények által rögzített közös mag többféle szempont, netán értékrend mentén is elbeszélhető.

A tankönyvírók kezét azonban nem csupán a tudomány szabályai kötik, de figyelemmel kell lenniük az országos tantervek kötelező előírásaira is. Ezzel együtt, amikor az adatokat, tényeket, értelmezéseket szelektáltuk, volt néhány szempont, amihez igyekeztünk következetesen tartani magunkat.

Mindenekelőtt arra törekedtünk, hogy a lehető legújabb, de már bevett ismeretekre építsünk. Ezekből megpróbáltuk úgy felépíteni szövegeinket, hogy azok elbeszélhető, kerek történetekként jelenjenek meg a diákok számára. Ezért törekedtünk arra, hogy lehetőség szerint egy-egy jelenség, esemény minél több aspektusát megmutassuk. A politikai és hadi események mellett bemutatásra kerültek a gazdaság, a társadalom, a kultúra főbb folyamatai, változásai csakúgy, mint az ember környezetre gyakorolt hatása, az egyén és a közösség kölcsönhatása vagy a mikro- és makroszint különbségei.

Mindez azonban nem öncélúan történt. Felfogásunkban a történelemtanítás nem indoktrináció, hanem azon eszközöknek és módszereknek az elsajátítása is, amelyek lehetővé teszik, hogy a történelmet olvasó és tanulmányozó diák kritikusan, reflektív módon viszonyuljon mások elbeszéléseihez. Hogy tisztelje a tényeket, és azokat meg tudja különböztetni a véleményektől.

Azért tehát, hogy tanítványaink ne csak mások elképzelései alapján alkossanak képet a történelem eseményeiről, számos eredeti forrásrészlet – képi és szöveges – került az anyagba. Ezek részben alátámasztják, illusztrálják történeteinket, részben megmutatják, ugyanazt a dolgot nem csak egyféleképpen lehet szemlélni. Hogy az eltérések, ellentmondások között könnyebb legyen eligazodni, kérdések és feladatok formájában próbáltuk azokat a kutatási, gondolkodási utakat megmutatni, amelyek hozzásegítenek egy kevésbé szubjektív, kevésbé önkényes történelmi kép kialakításához.

Tankönyvünk fejezetekből és leckékből áll, ez azonban csak azért van így, hogy az anyagban való tájékozódást segítse. S bár lecke alatt hagyományosan az egyik óráról a másikra való tanulnivalót értjük, nem feltétlenül egy tanóra anyagát foglaltuk össze bennük. Sokkal inkább törekedtünk arra, hogy jelenségek, jelenségsorok, korszakok egységként jelenjenek meg bennük, s ezáltal inkább a megértéshez nyújtsanak segítséget.

Eszterág Ildikó: A mi történetünk
A Műszaki Kiadó új középiskolás történelemtankönyve

Egyes leckék kronologikusak, és egy térség történetét mesélik el egy jól körülhatárolható korszakban, míg mások tematikus elv szerint rendeződnek, azaz egy korszak valamely jelenségét tárgyalják átfogóan, nagyobb időegységet és térbeli elhelyezkedést érintően. Ha végig kronologikus logikát alkalmazunk, könnyen elsikkadtak volna a népek, kultúrák, térségek közti különbségek, hasonlóságok, kölcsönhatások, s a változások is nehezebben lennének felismerhetők. A kizárólag tematikus logika alkalmazásával viszont a történelem folytonossága tűnne el, s tankönyvünk állóképek sorozatává esne szét. Ezért próbálkoztunk a kétféle logika kombinálásával, s reméljük, hogy a részleges ismétlődések nem okoznak zavart a megértésben, s egy-egy fejezet végére kerek egészzé, ugyanakkor kellően árnyalttá válik egy-egy korszak története.

Fontosnak tartjuk a pontos adatközlést, ezeknél mégis nagyobb jelentőséget tulajdonítottunk a magyarázatoknak. Nem csak az összefüggések szintjén, de az egyes fogalmak, kifejezések esetében is. Ügyeltünk arra, hogy ne maradjon jelentés nélkül egyetlen olyan szakkifejezés sem, ami nehezítené a megértést. De nem tekintettük magától értetődőnek az olyan szavakat sem, mint a társadalom, az állam, a civilizáció és hasonlóak, és lehetőleg első előfordulásuk alkalmával megmagyaráztuk „történelmi” jelentésüket.

S végül fontosnak tartjuk hangsúlyozni, hogy globális világunkban elkerülhetetlen, hogy mondandónkat ne az egyoldalú Európa-központúság jellemezze. Méltatlan, hogy például Amerika ősi civilizációi csak megsemmisítésük előtt jelenjenek meg a tananyagban, hogy csaknem kétezer évre szem elől té vesszük Kínát, hogy bizonyos térségekről csak a gyarmatosításuk utáni időkből értesüljünk. Ugyanígy méltatlan, hogy közvetlen szomszédaink története csak a magyar történelem függvényében jelenjen meg. S végül nem kerülhették meg az ökológia-fenntarthatósági kérdéseket sem. Ezek a témák, aspektusok bővítik a tartalmat, egyúttal azonban teljesebbé teszik az amúgy is mozaikos képet.

KÉPEK A TANKÖNYVBŐL

Tartalomjegyzék

TARTALOMJEGYZÉK

ELŐSZÓ / 5

AZ ŐSKOR ÉS AZ ÓKORI KELET / 7

- A múlt megismerése / 7
- Az emberré válás és az első társadalmak / 11
- Az első civilizációk / 16
- Az első birodalmak / 22
- Vallások az ókori Keleten / 27
- Kultúra az ókori Keleten / 32

HELLÉN ÉS RÓMAI VILÁG / 37

- Hellász születése / 37
- A görög állam: a polis / 42
- Város helyett birodalom / 48
- Róma felemelkedése / 52
- A római köztársaság válsága / 58
- A császárság / 63
- A Római Birodalom felbomlása / 68

ANTIK KULTÚRA / 71

- Antik hétköznapiak / 71
- Művelődés, szórakozás / 77
- Tudomány és filozófia / 82
- Az antikvitás vallásai / 88
- A korai kereszténység / 92

A KORA KÖZÉPKOR / 97

- Róma öröksége Keleten és Nyugaton / 97
- Nyugati vallásosság / 103
- A Frank Birodalom / 108
- A nyugat-európai gazdaság és társadalom / 112
- Európa államai az új évezred küszöbén / 116
- Az iszlám világ / 121
- Ázsiai birodalmak a középkorban / 127
- Az óceán túlsó oldalán / 132

Eszterág Ildikó: A mi történetünk
A Műszaki Kiadó új középiskolás történelemtankönyve

4 / TARTALOMJEGYZÉK

A MAGYAR ŐSHAZÁTÓL SZENT ISTVÁN ÁLLAMÁIG / 137

A magyar nép eredete / 137
Vándorlás a sztyeppén / 141
A magyar állam kialakulása / 146
Szent István állama / 151

ÉRETT ÉS KÉSŐ KÖZÉPKOR EURÓPÁBAN / 155

Egyházi és világi hatalom Európa nyugati felén / 155
Háborúk a kereszt jegyében / 159
Másként élők, másként gondolkodók / 163
Művelődés a középkorban / 167
Forradalmi változások a mezőgazdaságban / 171
Városiasodás / 175
A társadalom rendje – a rendi társadalom / 181
A katedrálisok kora / 186
Európa nyugati felén / 192
Európa közepén / 198
Európa keleti felén / 203
A Balkán és az oszmán-törökök / 207

A MAGYAR KIRÁLYSÁG A KÖZÉPKORBAN / 211

Árpád-házi királyság / 211
Korona és kard / 215
Nyugat és Kelet között / 220
„Aranybullák évszázada” / 224
Árpád-házi emlékeink / 231
Az Anjou-ház magyar ága / 236
Nagy Lajos kora / 240
Luxemburgi Zsigmond – császár és király / 245
Mátyás, a reneszánsz király / 249
A késő középkori társadalom, gazdaság és kultúra / 253

SZAKKIFEJEZÉSEK, FOGALMAK / 259

AJÁNLOTT IRODALOM / 262

Képek az egyik fejezetből

Az első civilizációk

Asszír királati utastárára készített bronzlombok, Kr. e. 8. század
 ● Milyen állatot mintáznak a súlyok? Vajon miért? ● Az állam mely szerepére utalnak ezek a tárgyak?

Gudea, a sumer Lagas város uralkodójának szobra Kr. e. 2100 körül készült. A király kezében tartott edényből folyók erednek. A készítő tavasszal, kora nyáron érkező áradásokat mással kellett távol tartani a bevetett földektől, majd a forró nyár folyamán csatornákat, tárolók és vízemelőket segítségével a földekre kellett juttatni a vizet.
 ● Mit jelképeznek a király kezéből eredő folyók? ● Mi az üzenete a szobornak? Adjon címet nekik!

AZ ÓKORI KELET Kr. e. 7000 és 3000 között a világ számos részén megkezdődött a mezőgazdasági termelés – így Közép- és Dél-Amerikában, Nyugat-Afrikában, Európában, Új-Guineán. Az első földművesek ott számíthattak a legnagyobb termésre, ahol a nagy folyók áradásos területein öntözéses növénytermesztést alakítottak ki a Nílus, az Eufrátesz és a Tigris, az Indus és a kínai Sárga-folyó völgyében. Itt, az ún. ókori Kelet területén alakultak ki Kr. e. 3500 és 2000 között az első civilizációk: lakóik városokat építettek, írásbeliséget, fejlett tárgyi és szellemi kultúrát alakítottak ki, és létrehozták az első államokat.

Az európaiak körében közel két és fél ezer éve él egy kő arról, hogy a keletiek despotikus (szarnoki) uralom alatt éltek (és élnek). Ez azt jelentené, hogy sok volt a rabszolga, és a szabadokat is szinte rabszolgai függésben tartották, az uralkodó pedig csaknem korlátlanul rendelkezhetett alattvalóival. Sokáig úgy gondolták, hogy az ókori Kelet csodálatos kulturális termékeit túlnyomórészt kézimunkával hozták létre. Manapság egyre nyilvánvalóbbá válik, hogy ez a kő lecszerkesztő, és sok esetben nem is igaz.

MEZOPOTÁMIA A Tigris és az Eufrátesz folyó között és mellett lévő területeket Mezopotámiának nevezik (görögül folyóköz). Itt már Kr. e. 7000 körül letelepedett földműves közösségek alakultak ki, Kr. e. 4000–3500 táján pedig létrejöttek az első városok. A legkorábbi városokat Dél-Mezopotámiában a sumerok építették. A fallal körbevett, magas épületekkel beépített, több tízezres városok között Uruk, majd Ur városa volt a legjelentősebb. Az első államok is városállamok voltak, tehát csak egy-egy városra és környékére terjedtek ki.

AZ ELSŐ CIVILIZÁCIÓK

● Milyen közös vonások fedezhetők fel az első civilizációk között? a) Milyen területek terjedtek ki? b) Milyen jellegű települések jöttek létre? ● Földrajzi atlaszában is keresse meg és tanulmányozza a nomádok vándorlási területeit! Mi a különbség a kétféle nomád környezet között? ● Hogyan befolyásolta a földrajzi környezet az egyes civilizációkat kialakító népek sorsát? ● Mit gondol, mi bizonyíthatja a civilizációk közötti kapcsolatokat ebben a korban?

Eszterág Ildikó: A mi történetünk

A Műszaki Kiadó új középiskolás történelemtankönyve

A Kr. e. 18. századra az északabbra elterülő Babilon vált a legjelentősebb várossá Mezopotámiában. Első jelentős királya, Hammurapi sorozatos háborúkkal egész Mezopotámiát uralma alá vont. Az Óbabiloni Birodalom uralkodójának hatalmáról és a korabeli társadalomról törvénykönyve ad hiteles képet.

Babilontól északra terült el fő vetélytársa, Asszír. Az asszírok többször meghódították és lerombolták Babilont, de az mindig újjáépült, s végül túlélte az asszír állam bukását.

Mezopotámiai harci szakár, Kr. e. II. évszázad

Asszír harci szakár, Kr. e. 8–7. század
 ● Hasonlítsa össze a két harci szakár ábrázolását! ● Milyen különbségek olvashatók le a képekről? ● Mi lehetett a változások jelentősége?

A törvényeket közöslőra vették, és kiállították több helyen a birodalomban. Ennek a 2,25 méter magas, fekete közöslőra a tetején, a törvények szövege fölött Hammurapi látható a nap és az iszap istenével.

● Vajon melyik alak Hammurapi, és melyik az isten? ● Mit árul el az ábrázolás a viszonyukról?

„Mezopotámián földje alig kan esőt, ezért a sabons zökkenés a következésképpen táplálják vizet. A földet a folyón vizet öntött, de nem úgy, mint Egyiptomban, ahol a folyó magától árasztja el a földet, hanem emberi munka és vizemelő szerkeszetek segítségével. Mert Babilon egész területét (...) csatornák hálózzák be. Közülük a legnagyobb határozható is.

Clajfájuk nincs, olajat a szeszából sajtolnak. Viszont az egész szeszlet teleültették datolyaszórával. A olajfa többesége termést is hoz, s ebből kenyeret, bort és mézet készítenek.” (Hérodotosz görög történetíró, Kr. e. 5. század. Hérodotosz nem a sumerek kortársa volt, de Mezopotámiában írva még saját szemével látta a fentieket.)

● Hogyan működött Hérodotosz szerint az öntözéses gazdálkodás Babilonban? ● Mely folyókról ír? Nézze meg az előző oldal térképét! ● Milyen természetes növényeket említ a szöveg? Mire használták ezek terméseit? ● Nézzon utána, ma hogyan hasznosítják ezeket a növényeket! Gyűjtsön recepteket, amelyekben hasznosított szerepelnek!

„199. § Ha egy szabad ember rabszolgájának szemét pusztította el, vagy (...) csontját törte el: a rabszolga árának felét fizesse le.

200. § Ha egy szabad ember vala szoruló rabszolga szabad ember fogát ütötte ki: üssék ki az ő fogát.

201. § Ha a király vagy az istenek szolgálatában dolgozó ember fogát ütötte ki: 1/3 manum [168 gramm] ezüstöt fizessen.

202. § Ha egy szabad ember nála rabszolgákkal szabad ember arcát meztette: a nyilvánosság előtt hazavet vizának rá az ökörbőr korbáccsal.

206. § Ha egy szabad ember szabad embert övöltés közben megötvén sebet ejtett rajta: esküdjék meg: »Nem szándékosan ütöttem meg őt, s ezután az orvost fizesse ki.

207. § Ha az ütés következtében meghalt: esküdjék meg, és ha a halott szabad ember fia: 1/3 manum [252,5 gramm] ezüstöt fizessen.

209. § Ha egy szabad ember szabad ember létrát meztette, és az elvetette máhmagzatát: 10 siqum [84 gramm] ezüstöt fizessen.

210. § Ha az a nő meghalt: a meztető létrát ölék meg.

213. § Ha egy szabad ember rabszolgát meztetvén, annak máhmagzatát elvetette: 2 siqum [16,8 gramm] ezüstöt fizessen.

214. § Ha az istető rabszolgát meghalt: 1/3 manum [168 gramm] ezüstöt fizessen.”

(Részletek Hammurapi babiloni uralkodó törvényeiből, Kr. e. 18. század)

● Gyűjtsen össze, milyen társadalmi csoportokról olvashatunk a szövegben! Rajzoljon a társadalmi viszonyokat tükröző ábrát! ● Milyen hierarchia (rangsor) figyelhető meg a társadalmi csoportok között? ● Mi bizonyítja a társadalmi különbségeket? ● A szöveg alapján mit mondhatunk a nők helyzetéről Hammurapi korában? ● Mire utalhat, hogy a szöveg megkülönbözteti a „szabad embert” a „szabad ember fiától” vagy „szabad ember lányától”? ● Mit gondol, hogyan született ez a törvénykönyv, illetve hogyan „használták” a Babiloni Birodalomban?

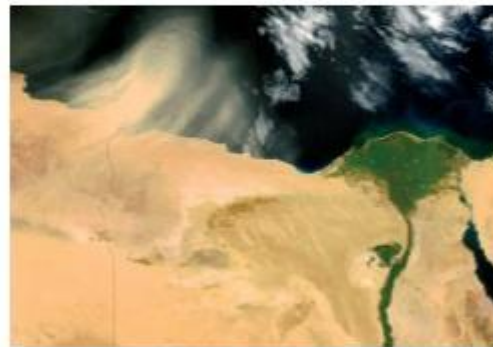
Eszterág Ildikó: A mi történetünk
A Műszaki Kiadó új középiskolás történelemtankönyve

18 / AZ ŐSKOR ÉS AZ ÓKORI KELET

● **Hogyan változott Egyiptom területe az idők folyamán? ● Miért nem jelöli a térkép Egyiptom keleti és nyugati határát az Ó- és Középbírodalom korában? ● Egyiptom mely területén volt a főváros az Óbírodalom, illetve az Újbírodalom idején? ● Keresse meg a térképen a Királyok völgyét! Nézzon utána, mire használták! ● Nevezze meg, milyen területeket szerzett Egyiptom az Újbírodalom idején! ● Visszák meg, hogy az Újbírodalom terjeszkedése mely határai mentén ütközhetett nagyobb ellentétbe!**

EGYPTOM, „A NILUS AJÁNDÉKA” Az észak-afrikai ország csapadékkban roppant szegény, legnagyobb része mezőgazdasági termelésre alkalmatlan, forró sivatag. A világ egyik legbővizűbb folyója, a Nilus azonban keresztülfolyik az országon. **Egyiptom legfontosabb része** – a kezdetektől napjainkig – az a több ezer kilométer hosszú zöld sáv a Nilus mentén, ahol a folyó áradása gazdag termést tesz lehetővé. Egy-egy áradásnál olyan mennyiségű víz zúdul a földekre, hogy kimossa a talajból a szikesedést okozó sókat, így az nem válik terméketlenné. Egyiptomban az áradás határozza meg az év beosztását: az áradás (szeptember) évszaka után a sarjadás (november–március), majd a forróság évszaka következik.

Észak-Ezriptom és Észak-Líbia műholdképe napjainkban

● **Milyen tájegységek különböztethetők meg a képen? Milyen meteorológiai jelenség figyelhető meg? ● Mi állapítható meg a kép alapján Egyiptom természeti viszonyairól? ● Miért nevezhette Hérodotosz Egyiptomot a Nilus ajándékának?**

Keveset tudunk az egyiptomi városállamok koráról. Ami bizonyos, hogy a terület Kr. e. 3000 környékén már egy kézben egyesült uralkodója, a fáraó vezetésével, Memphis fővárossal. Ekkor kezdődött az Óbírodalom, a nagy piramisépítések korszaka.

A következő két és fél ezer év jelentős részében – két válságos időszaktól eltekintve – Egyiptom virágzó bírodalom volt, amely kiterjesztette befolyását a környező sivatagra, időnként a mai Szudán és a Közel-Kelet egy részére is. **Legnagyobb kiterjedését a Théba központú Újbírodalom idején (Kr. e. 16–11. század) érte el.**

Az újbírdomai fáraók új temetkezési helyet és módot választottak: a „holtak városában” (nekropolisz), a Királyok völgyében sziklába vájt sírokba temetkeztek. Ekkor tökéletesítették a mumifikálás technikáját.

Az Újbírodalom időszakát követően a terület még nagyobb bírodalmak – az asszír, a perza, a hellenisztikus, majd a Római Bírodalom – részévé vált.

NOMÁDOK A földművelő civilizációk szomszédságában, a füves vagy sivatagos síkságokon élő népek jellemzően állatot tartottak. Csordáikat az évszakok és az éghajlat változásai szerint terelték egyik helyről a másikra, s maguk is költöztek velük – ők a nomádok.

A Közel-Keleten élő nomádok tipikus állata sokáig a szamár és a juh volt. A Kr. e. II. évezred végén háziasították a tevé, amelynek tartása a következő évezredben vált általánossá. Az itt élő népek ezzel váltak „igazi” nomádokká: ekkortól lettek képesek akár az egész évet a pusztában tölteni, beleértve a sivatagot is.

A földművelő civilizációk és a nomádok viszonya nagyon változatos volt. Gyakran együttműködtek, kicserélték termékeiket, előfordult, hogy „beszivárogtak” egymás területeire, munkásként vagy zsoldosként szolgáltak, de gyakran az is megesett, hogy megpróbálták leigázni egymást.

Ez volt a szelidő núbiai zsoldosok

● Milyen fegyverzetük volt a núbiaiaknak?
● Milyen lehetett a korbély harcmodor?
● Nézzon utána, mely mai államok területén volt Núbia!

FÖNÍCIA ÉS ISRAEL A Földközi-tenger keleti partvidékén már a Kr. e. III. évezredben hajós-kereskedő sémi nép alapított városállamokat. A görögök által később föníciaiaknak nevezett nép legjelentősebb városai Búblosz, Szidón és Türosz voltak, s a Kr. e. 12. századra a Földközi-tenger legerősebb tengeri hatalmaivá váltak. Közvetítő kereskedelemmel foglalkoztak, de saját termékeket is forgalmaztak: például az ókorban hallatlanul népszerű bibeországból nyert festéket vagy a kiváló építőanyagként számító líbanoni-hegységi cédrusokat.

A föníciaiak gyarmatvárosokat alapítottak a Földközi-tenger medencéjében, amelyek közül a legjelentősebb idővel az anyavárosoknál is hatalmasabbá váló észak-afrikai Karthágó lett. A föníciai városok a Kr. e. I. évezred közepén asszír, majd perzsa adófizetők lettek, de megőrizték önkormányzatukat.

Az ugyancsak sémi zsidó törzsek Kr. e. 1200 körül jelentek meg Egyiptom felől a Föniciától délre elterülő, akkor Kánaánnak nevezett területen. A tizenkét törzs először laza, állam nélküli szövetségben telepedett le. A Kr. e. 11. század végére alakult ki egységes királyságuk, Izrael, amely Dávid, majd fia, Salamon hosszú uralkodása alatt élte fénykorát, a Kr. e. 10. században. Ekkor szerezték meg és tették fővárossá Jeruzsálemet, és építették fel a Templomot.

„Az áradás átlagos szintje hét méter. Ha ennél alacsonyabb, akkor nem árazt el minden termőföldet, ha magasabb, akkor túl lassan vonul vissza, és ezáltal feltartja a mezőgazdasági munkákat; így az utóbbi elvész a vetésre szánt időt, mivel a talaj még túl nedves, az előbbi viszont eszétalan nem ad módot a vetésnek, mivel a talaj teljesen száraz marad. Az ország mindkét szélsőséget szenvedésként éli meg.” (Póniusz Természetről című műve, Kr. u. I. század)

● Miért árazt a túl magas, illetve a túl alacsony áradás?
● Hogyan viszonyulhattak a korábbi egyiptomiak a természeti környezetükhöz?

„Két medzsa [núbiai] és két medzsa nő (...) érkezett a sivatagból a 3. uralkodási évben, a negyedik évszázad 3. hónapja 27. napján. Ezt mondták: azért jöttek, hogy szolgáljunk a fáraónak (...). Kikérdezték őket a sivatagban uralkodó állatoktól felül: Ezt felelték: nem hallottunk semmit. A sivatag éhen ostromol. Ezt mondták: Szolaid Isahát a jelentés írónál visszaküldte őket ezen a napon a sivatagokba...” (Ezrotomi határőrök jelentése, Kr. e. 19. század)

● Honnan tudhatjuk, mikor készült a jelentés?
● Mit mondtak a núbiaiak a sivatagról?
● Vajon miért jöttek Egyiptomba?
● Vajon miért küldték őket vissza a sivatagba?

A föníciai hajók elérték a Brit-szigetek partjait és Nruusz-Af-át, sőt állítólag megkerülték Afrikát is. A tengeri kereskedelemben azonban egyre komolyabb vetéltséget jelentettek számukra a cörvények.

Elefántcsontból faragott szarvátalma. A Biblia szerint gránátalmák díszítették a Salamon építtetett jeruzsálemi templomot.
● Nézzon utána, milyen szimbolikus jelentősége volt, illetve van a gránátalmának!

Mózes középkori ábrázolása. A Biblia szerint a zsidókat Mózes vezette ki Egyiptomból. Az egyiptomi kivonulásra emlékezik a zsidóság ország ünnepe, amelyet a kovásztalan kenyér (észka, macs) ünnepének is tartanak. Nézzén utána a peszch különböző jelentésének!

Salamon halála után az ország két királyságra – Izrael és Júda – bomlott, majd előbb asszír, később újhabiloniai, végül perzsa hódítók áldozatul esett. A zsidóság különösen súlyos csapásként élte meg, amikor a Kr. e. 6. században a babilóniaiak lerombolták Jeruzsálemet, benne a zsidók szent templomát. A nép jelentős részét deportálták (erőszakkal áttelepítették) – ez volt a Bibliában is említett babiloni fogság.

A babilóniaiak hatalmát megdőntő perzsák engedélyezték a zsidóságnak, hogy visszatérjenek Izrael és Júda területére, ahol újjáépíthették a jeruzsálemi templomot. Egy részük azonban továbbra is más országokban maradt – kialakult az ún. diaszpóra (szétszórtság). A diaszpórában a zsidó közösségek gyülekezési helye a szinagoga lett.

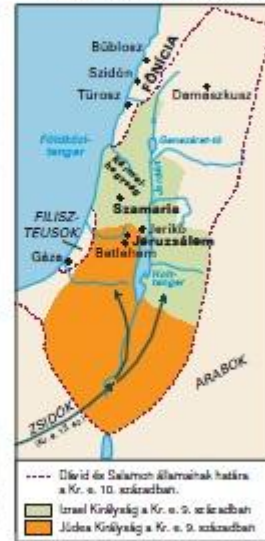
FÖNÍCIA ÉS GYARMATBIRODALMA, KR. E. 11–8. SZÁZAD

● Miért voltak kedvező helyen a föníciai városok? ● Nevezze meg, milyen területeken alapítottak telepeket? ● Mit gondol, miért Karthágó lett a későbbiekben a legfontosabb föníciai kolónia? ● Nézzén utána, miért nem terjeszkedtek a föníciaiak a görög szigetvilágban, illetve Egyiptomban!

● Milyen népeket, államokat találtak a zsidók a bevonulás idején? ● Nézzén utána, milyen bibliai történetek fűződnek Jerikó, Szamária, Jeruzsálem, Betlehem városokhoz? Keresse meg ezeket a városokat a térképen is! ● Nézzén utána, hogy kik voltak a filiszteusok! Mi őriz még ma is a nevüket? ● Nézzén utána, honnan származik a két királyság neve! Ma milyen formában találkozhattunk ezekkel a nevekkal? ● Mi lehet a magyarázata annak, hogy a zsidók nem hódítottak a Földközi-tenger térségében?

KÁNAÁN, KR. E. 13–9. SZÁZAD

--- Dávid és Salamon államának határa a Kr. e. 10. században.
 ■ Izrael Királyság a Kr. e. 9. században.
 ■ Júdea Királyság a Kr. e. 9. században.

Harappából több ezer ehhez hasonló kizs, névzet alakú pecsét került elő. A legtöbbjükön az egyszerű rajz mellett felirat is található – ám az Indus-völgyi kultúra írását egyelőre nem sikerült megfejteni.

● Milyen állatot ábrázolhat a pecsét? ● Mire szolgálhattak ezek a pecsétek?

INDIA A mai India és Pakisztán területén először az Indus folyó mentén alakult ki fejlett öntözéses földművelés. Kr. e. 2500 és 2000 között élte fénykorát az Indus-völgyi kultúra: közel száz, eddig feltárt településéből Harappa és Mohendzso Daro városa volt a legjelentősebb. A szabályos alaprajzú nagyvárosokat olyan fűtök szeltek át, amelyeken ökrös szekerek is elfértek. A házakat több millió azonos méretű, égetett agyagtéglából építették, a legtöbb lakásban volt fürdőszoba, s a szennyvizet fedett csatornában vezették el.